

Texnologik innovatsiyalar va iqtisodiyotning dinamik aloqasi: o'sish, buzilish va transformatsiya

Abdulvoyitov Saydullo

Farg'ona politexnika instituti

Ishlab chiqarishda boshqaruv fakulteti

Annotatsiya: Ushbu tezis texnologik innovatsiyalar va iqtisodiyot o'rtasidagi murakkab va simbiotik munosabatlarni o'rganadi, innovatsiyalar iqtisodiy o'sish uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi, shu bilan birga mavjud paradigmalarni buzadi va sanoat va jamiyatlarda transformativ o'zgarishlarni rag'batlantiradi. Nazariy asoslar, empirik dalillar va amaliy tadqiqotlarga tayangan holda, ushbu tadqiqot texnologik innovatsiyalarning iqtisodiyotning turli jabhalariga, jumladan, unumdorlik, raqobatbardoshlik, ish o'rinlarini yaratish va daromadlarni taqsimlash kabi ko'p qirrali ta'sirini o'rganadi. Bundan tashqari, u avtomatlashtirish, sun'iy intellekt va biotexnologiya kabi buzuvchi texnologiyalardan kelib chiqadigan qiyinchiliklar va imkoniyatlarni tahlil qiladi va inklyuziv o'sish, barqarorlik va chidamlilikni rag'batlantiradigan innovatsion ekotizimlarni rivojlantirishga qaratilgan siyosat oqibatlarini o'rganadi. Texnologik innovatsiyalar va iqtisodiyot o'rtasidagi dinamik o'zaro ta'sirni yoritib, ushbu dissertatsiya jamiyatlar raqamli asrning murakkabliklarida harakat qilish va yanada farovon va adolatli kelajakni shakllantirish uchun innovatsiyalarning transformatsion kuchidan qanday foydalanishi mumkinligini chuqurroq tushunishga hissa qo'shishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: texnologik innovatsiyalar, iqtisodiyot, o'sish, buzilish, transformatsiya, innovatsion ekotizim, iqtisodiy rivojlanish, hosildorlik, raqobatbardoshlik, ish o'rinlarini yaratish, daromad taqsimoti, avtomatlashtirish, sun'iy intellekt, biotexnologiya, raqamli transformatsiy

Zamonaviy iqtisodiyotning murakkab tarmog'ida bir nechta omillar texnologik innovatsiyalar kabi chuqur ta'sirga ega. Texnologik taraqqiyot va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro ta'sir shunchaki tasodifiy emas; u simbiotik bo'lib, ularning har biri doimiy rivojlanish tsiklida bir-birini oziqlantiradi va katalizlaydi. Sanoat inqilobidan raqamli asrga qadar, tarix sanoatlarni, jamiyatlarni va insoniyat mavjudligining to'qimasini o'zgartirgan transformatsion innovatsiyalar bilan to'ldirildi.

Texnologik innovatsiyalar iqtisodiy o'sishning kuchli katalizatori bo'lib xizmat qiladi, yangi samaradorlik, imkoniyatlar va imkoniyatlarni ochib, jamiyatlarni oldinga siljitadi. U mohiyatan ishlab chiqarish imkoniyatlari chegarasini kengaytirib, iqtisodlarga bir xil darajadagi resurslar bilan ko'proq mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarish yoki kamroq resurslar bilan bir xil mahsulot ishlab chiqarish imkonini beradi. Bu yuqori mahsuldorlik ishlab chiqarishning ko'payishiga, daromadlarning oshishiga va odamlar va davlatlar uchun turmush darajasini yaxshilashga olib keladi.

Bundan tashqari, innovatsiyalar investitsiyalar va tadbirkorlikni rag'batlantiradi, yangi ishlab chiqarishlar va bozorlarni yaratishga yordam beradi va mavjudlarini jonlantiradi. Buzg'unchi texnologiyalar ko'pincha o'rnatilgan me'yorlar va biznes modellarini shubha ostiga qo'yadi, ijodiy halokatga turtki beradi, chunki eskirgan amaliyotlar yangi yondashuvlarga yo'l ochadi. Bu jarayon, garchi qisqa muddatda buzg'unchi bo'lsa ham, pirovardida iqtisodiyotlarda dinamizm va barqarorlikni kuchaytiradi, o'zgaruvchan sharoitlarga moslashish va evolyutsiyani rag'batlantiradi.

Sanoat bo'ylab transformativ ta'sir: Texnologik innovatsiyalarning ta'siri iqtisodiyotning barcha jabhalarini qamrab oluvchi tarmoq chegaralaridan oshib ketadi. Ishlab chiqarishda avtomatlashtirish va robototexnika ishlab chiqarish jarayonlarini inqilob qilib, samaradorlik, aniqlik va masshtablilikni oshirdi. Shu bilan birga, axborot texnologiyalari sohasidagi yutuqlar raqamli iqtisodiyotning yuksalishini katalizladi, biznesga operatsiyalarni optimallashtirish, tajribalarni shaxsiylashtirish va yangi daromad oqimlarini ochish uchun ma'lumotlar tahlili, sun'iy intellekt va bulutli hisoblashdan foydalanish imkoniyatini berdi.

Sog'liqni saqlash sohasida biotexnologik yutuqlar davolash paradigmlarini inqilob qilmoqda, yangi terapiya, diagnostika va shaxsiylashtirilgan tibbiyot variantlarini taklif qilmoqda. Xuddi shunday, energetika va transportda qayta tiklanadigan energiya texnologiyalari va elektr transport vositalari landshaftni qayta shakllantirmoqda, barqarorlikni ta'minlamoqda va qazib olinadigan yoqilg'iga bog'liqlikni kamaytiradi.

Bundan tashqari, blokcheyn texnologiyasining paydo bo'lishi tranzaktsiyalar, aktivlarni boshqarish va xavfsiz ma'lumotlar almashinuvi uchun markazlashmagan echimlarni taklif qiluvchi an'anaviy moliyaviy tizimlarni buzdi. Shu bilan birga, qishloq xo'jaligida IoT sensorlari va AI algoritmlari tomonidan boshqariladigan nozik dehqonchilik texnikasi ekinlar hosildorligini, resurslardan foydalanishni va ta'minot zanjiri

Texnologik innovatsiyalar katta istiqbollarga ega bo'lsa-da, uning foydalari teng taqsimlanmagan va uning tez sur'ati ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblikni kuchaytirishi mumkin. “Raqamli tafovut” texnologiyadan foydalanishdagi tengsizlikni ta'kidlab, ta'lim, bandlik va iqtisodiy imkoniyatlardagi nomutanosiblikni kuchaytiradi. Bundan tashqari, avtomatlashtirish va sun'iy intellekt ish o'rinlarini almashtirish va ish kelajagi haqida tashvish uyg'otadi, bu esa ishchilarning malakasini oshirish va inklyuziv o'sishni rag'batlantirish uchun faol choralar ko'rishni talab qiladi.

Bundan tashqari, bir necha dominant o'yinchilar o'rtasida texnologik kuchning to'planishi bozor konsentratsiyasi, ma'lumotlarning maxfiyligi va tartibga solish tekshiruvi muammolariga olib kelishi mumkin. Innovatsiyalar va tartibga solish o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash texnologik yutuqlar jamoa farovonligiga xizmat qilishini ta'minlash va potentsial xavf va tashqi ta'sirlarni yumshatish uchun muhim ahamiyatga ega.

Iqtisodiy farovonlik uchun texnologik innovatsiyalarning to'liq salohiyatidan foydalanish uchun hukumatlar, biznes va fuqarolik jamiyati innovatsiyalar uchun qulay muhitni yaratish uchun hamkorlik qilishi kerak. Bu tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritish, raqamli savodxonlikni rivojlantirish, tadbirkorlik va startup ekotizimlarini rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, monopolistik amaliyotlar va axloqiy

tashvishlardan himoyalangan holda innovatsiyalarni rag'batlantirish uchun siyosat ishlab chiqilishi kerak.

Bundan tashqari, xalqaro hamkorlik va bilim almashishni rivojlantirish iqlim o'zgarishi, sog'liqni saqlash inqirozi va qashshoqlik kabi global muammolarni hal qilishda juda muhimdir. Ochiq innovatsion tizimlar, texnologiyalarni uzatish bo'yicha kelishuvlar va hamkorlikdagi tadqiqot tashabbuslari taraqqiyotni tezlashtirishi va global miqyosda innovatsiyalarning ijobiy ta'sirini kuchaytirishi mumkin.

Xulosa qilib aytish mumkinki, texnologik innovatsiyalar va iqtisodiyot o'rtasidagi munosabatlar ko'p qirrali va dinamik bo'lib, insoniyat taraqqiyoti traektoriyasini chuqur shakllarda shakllantiradi. Jamiyatlar innovatsiyalar madaniyatini yuksaltirish, buzg'unchi texnologiyalarni qo'llash va inklyuziv rivojlanishga ustuvor ahamiyat berish orqali barcha uchun yanada farovon, barqaror va adolatli kelajakni qurish uchun innovatsiyalarning o'zgartiruvchi kuchidan foydalanishi mumkin. Biz To'rtinchi sanoat inqilobining jar yoqasida turibmiz, innovatsiyalarni yaxshilik uchun kuch sifatida qabul qilish zarurati hech qachon bu qadar dolzarb bo'lmagan. Kollektiv harakatlar va istiqbolli etakchilik orqali biz farovonlik va inson salohiyatining yangi chegaralarini ochib, raqamli asrning qiyinchiliklari va imkoniyatlarini boshqarishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mazilov E.A. Development of the industrial complex in the context of modernization of the regional economy. Vologda: ISERT RAS, 2015: 115-116.
2. Aghion, P., Jones, B.F. and Jones, C.I., 2019. Artificial Intelligence and Economic Growth. Chikago universiteti nashriyoti.
3. Kurpayanidi K. I. Digital economy as a factor of activation of foreign economic activity// Scientific-technical journal – 2022. - T. 26. – №. 11-C. 129-133.

4. Xomidov, M. (2023). Analysis of the current state of innovation implementation in improving the competitiveness of industry. Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali, 3(2), 56-64.